

'Hıristiyanlar evlerini korumak için silahlanıyor'

VAN MIGİRDİÇYAN

van.meguerditchian@dailystar.com.lb

Suriye'de Esad rejimi çöktüğü doğru sürüklenirken, Şam ve Halep'te yaşayanların çoğu hâlâ buna inanmak istemiyor. Hatta Halep ve Şam'da yaşayanların pek çoğu, Beşar Esad'ın zafere çok yakın olduğuna ve Pekin'den Tahran'a, oradan Şam'a uzanan ve Rusya tarafından desteklenecek yeni bir güç ekseninin oluşacağına inanıyorlar. Esad'ı destekleyenler, kilit bölgelerde elde edilen zaferlerin muhalif güçlerin sonunu getireceğini umuyor. Sivil veya asker, Esad rejimi ve yandaşları, 'yeni Osmanlı-Türkiye' korkusuyla kendilerini motive etmeye çalışıyor. Öte yandan çok iyi biliyorlar ki eğer rejime sadık iki büyük ticari kale olan Şam ve Halep'i korumayı başaramazlarsa işlerini ve çocuklarının geleceğini yitirecekler. Tabii bu durum, Suriye muhalefetine mezhep temelinde bir şiddet engelleyeceği anlamına gelmiyor.

El Kaide korkusu

Her şey iki yüz yıldır olanların bir tekrarıdır adeta... Bugün Halep'teki Hıristiyanlar Suriye muhalefetine kazanması halinde Suriye'deki varlıklarının

son bulacağından korkuyorlar. Pek çoğu ya göç etmeye ya da aşırı İslamcıların dayatacağı başka tür bir tahakküm altında yaşamaya zorlanacaklarına inanıyor. Her ne kadar henüz Suriye'de El Kaide benzeri aşırıların iktidara geleceğine dair elle tutulur bir gösterge olmasa da, birçok insan Esad rejimi altında geçen zamanı "eski güzel günler" olarak hatırlamak zorunda kalmaktan korkuyor. Daha da önemlisi, pek çok Esad destekçisi Hıristiyan, Suriye'deki silahlı muhalefetin arkasında Türkiye'nin olduğunu düşünüyor.

Suriyeli bir Ermeni olan ve ailesi 1915'te bu ülkeye göç etmek zorunda kalan Murad, "Suriye'yi kontrol altına almak istiyorlar ama Esad'ın ordusu güçlü, ezilmeyecek" diyor. Geçen ay Hür Suriye Ordusu'na karşı savaşta bir arkadaşı kaybeden Murad, Halep'teki savaşın Türkiye ordusu ve istihbarat birimleri tarafından yönlendirildiğini söylüyor, ancak orduya katılan arkadaşlarının Halep'teki evlerini korumak için sokaklarda olduğunu, Türklere ya da Suriyeli Sün-

nilere karşı etnik bir saldırıda bulunmadıklarını söylüyor.

Murad'ın haklı olduğu noktalar da var. Türkiye ve Halep arasında konuşlanmış Suriye muhalefetine bazı yetkililer, Türk istihbaratından kişilerin her gün Suriye'ye girerek Hür Suriye Ordusu'na teknik ve lojistik destek sağladıklarını söylüyor. İsmi kullanılmaması istemeyen bir muhalefet yetkilisi de, "Bazı Türk istihbarat çalışanlarının Suriye ordusu tarafından tutuklandığını söyleyebilirim" diyor.

İki taraflı risk

Eğer Türk istihbaratçıların tutuklandıkları doğru ise hem Suriye hem de Türkiye için pek çok şey risk altında. Suriye, Türkiye ile gelecekte yaşanabilecek çatışmalarda kullanabileceği tüm kartları elde etmeye çalışıyor. Türkiye ise çatışmanın ekonomik boyutu üzerine kafa yoruyor.

Dikkatlerin Halep üzerine yoğunlaşması Türkiye'nin bölgesel ekonomik çıkarlarını gündeme getiriyor. İstanbul'un fetihinden önce ve sonra Halep, bölgesel bir ticaret merkezi, Kahire ve İstanbul ile yarışan bir şehirdi. Günümüz Suriye'sinde Halep, tekstil, kimya, ecza ve tarımsal gıda sanayinde gelişmiş, Türkiye'deki ticaret merkezleriyle yarışan, Ortadoğu'nun en hızlı büyüyen şehirlerinden biri.

Halep'in çöküşü ve iflâsı ne Suriye muhalefetine ne de Suriye rejiminin işine gelir. Suriye'deki Hıristiyan azınlığın bunu hesaba katması gerekiyor. Halep'te kimin tarafını tutacağını bilemeyen Murad durumu en güzel şekilde ifade ediyor "Bize iki taraftan birden ateş ediyorlar, yapabileceğimiz hiçbir şey yok."

Karabağ sorunu iki ucu keskin bıçak

LİLİT GASPARYAN

lilitgasparyan@agos.com.tr

Yerevan Basın Kulübü, SATR (Ermenistan-Türkiye İlişkilerine Destek) projesi kapsamında, 24-25 Eylül'de Diyarbakır'da Türkiye ve Ermenistan gazetecileri bir araya getirerek, iki yıl süren projenin sonuçlarının tartışıldığı bir yuvarlak masa toplantısı düzenledi. Toplantıda, Türkiye-Ermenistan ilişkilerinde yerel medyanın rolü ve karşılıklı işbirliği ile protokoller sürecinden sonra iki ülke arasındaki ilişkilerin geldiği nokta tartışıldı.

Toplantıda protokollerin askıya alınması ve ardından yaşanan olumsuz gelişmelerinin temel nedeninin iki toplum arasında var olan anlaşmazlıktan değil, Azerbaycan ve Karabağ faktörlerinden kaynaklandığı dile getirildi. Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV) temsil-

cisi Jonathan Levack, Azerbaycan'ın Türkiye için doğalgaz ihtiyacı nedeniyle çok büyük önem taşıdığı dile getirerek, "Azerbaycan'a karşı herhangi bir adım, iç politikada çok olumsuz bir izlenim bırakacak. Azerbaycan ile ilişkilerin iyi ve sorunsuz seyretmesi iç politikaya ve ekonomi için çok önemli. Bu da Ermenistan'la ilişkileri belirliyor" dedi.

İki ülke arasındaki ilişkilerin normalleşmesi yolunda en büyük engel Karabağ sorunu olduğuna yolundaki görüşleri değerlendiren Yerevan Basın Kulübü'nden Mikayel Zolyan, Türkiye-Ermenistan sınırı açılmadan sorunun çözümü yoluna giremeyeceğini söyledi: "Karabağ meselesi sınır açıldıktan 5-6 yıl sonra çözülecek. Sınır kapalı olduğu sürece, psikolojik olarak Ermenistan kuşatılmış gibi düşünüyor. Şunu da biliyoruz ki Azerbaycan, yine herhangi bir adım atmayacak. Çünkü

kendisi de sınırı kapalı olmasının kendisi için olumlu olduğunu düşünüyor. Şahsi kanaatime göre Karabağ meselesinin çözülmesinin önündeki büyük engel, Türkiye-Ermenistan sınırlarının kapalı olmasıdır."

Ermenistan Bilimler Akademisi Türkiye masası baş araştırmacısı Vahram Ter Matevosyan ise Türkiye'nin Ermenistan'la iyi ilişkilerinin Azerbaycan'a bağlı olduğunun herkes tarafından bilindiğini dile getirerek "Bu stratejik hesap bitmezse kökten bir değişim olamayacak" dedi. Ter Matevosyan, geleceğe yönelik olarak, "İkili ilişkilerde atılması gereken adımlardan biri de THY'nin Ermenistan'a uçuş seferleri açması olabilir. Eğer Ermenistan hava yollarının uçağı Türkiye'ye iniş yapma hakkına sahipse, o zaman THY de Ermenistan'a iniş gerçekleştirebilir" dedi.

SÜPER KALORİ

SARKİS PAÇACI

sarkispacaci@hotmail.com

GELECEK YAZILARI

Yöneticiler nerede?

VAHAKN KEŞİŞYAN

Birkaç yıl önce, Halep'te yayımlanan 'Kantsasar' gazetesinde Harut Ekmanyen'in 'Hekimlerimiz ne yapıyor?' başlıklı makalesini okuduğumda, tehlikenin bu denli yakın olduğuna tahmin edememiştim. Yazı, Suriye Ermeni toplumunun ciddi bir örgütlülük sorunu olduğundan bahsediyordu. Sorun, toplum içinde yönetici konumunda olanların, ilgili alanlarda uzmanlık ve deneyim sahibi olmamalarıyla ilgiliydi. Geçen hafta aynı gazetedeki yazımda, Maria Kaprielyan imzalı yazı ise, böyle zor bir zamanda kenti terk eden yöneticileri kınıyordu. Sağatel Basil de Agos'ta çıkan yazısında Halep'ten kaçan yöneticiler konusuna değinmişti.

Günün gerçekliği, toplumun maddi gücü yüksek olan kesiminin büyük bir kısmının ülkeyi terk ettiğidir. Burada örnekler vermek çok da uygun olmayacaktır, ancak örnek yönetiminin yönetim kurulu toplantılarının en iyi ihtimalle yarı yarıya azalmış kadrolarla yapıldığını söyleyebiliriz. Bu arada, girişimde bulunacak bir gücün de bulunmadığını belirtmeliyiz. Bu yöneticilerden birinin ailesi ile tropikal maceralarına her gün Facebook üzerinden tanık oluyoruz. Bu durumun, Humus'ta çatışmalar yaşanırken Esmâ el Esad'ın 3 bin 500 dolara ayakkabı almasından ne farkı var?

Bir yandan Amerikan ve Suudi müdahalesine ve karanlık planlarına karşıyız, diğer yandan da Suriye'de demokrasinin yerleşmesini istemekteyiz. Dahası, demokratik bir cemaat yapısı arzuluyoruz. Eğer demokratik olmayacaksa, hiç olmasın o cemaat. "Önce şu işleri bir halledelim, sonra bu konuya yoğunlaşalım" görüşü bir aldatmacadır. Halep'te ondan fazla yardım kuruluşu faaliyette. Ayrıca, yeni oluşturulan semt komiteleri mevcut. Bu donanımla, Ermeniler duruma hakim olmalıydılar. Ancak gel gör ki her şey şekilseldi ve patlayan ilk bombayla altüst oldu.

Halep Ermenilerinin, olaylar şehirlere varıncaya değin bir buçuk yıl süreleri vardı örgütlenmek için. Peki, biz ne yaptık? Suriye'den gelmiş bir ekabirin Beyrut'ta etrafına güllüçükler dağıtarak, elinde şarap kadehiyle çevresindekilere olayların ne kadar uzakta olduğunu, Ermenilerin tehdit altında olmadığını anlattığını anımsıyorum. İşte bu "bir şey yok, bir şey yok" söylemiyle toplum bugüne geldi. Şüphesiz, tüm Suriye'de durum vahim. Ancak Ermeniler için büsbütün vahim olduğunu söylemek abartmış mı oluruz? Esas mesele, Ermeni toplumunun Suriye toplumundan günden güne uzaklaşmasında. Toplum, hem muhaliflerden hem de iktidar yanlılardan uzaklaşarak geleceğin Suriye'sinde kendine yer bulamayacaktır. Üstelik, diğer Hıristiyan toplumları aynı duruma düşmediler. Halep'ten bir genç, büyük bir kederle, toplumun çevresine nasıl yabancılaştığını anlatıyor. Güncel gelişmelerin içinde olan gençler zaten cemaat yaşamının da uzağında kalmışlardır.

Bu sorun bir günde oluşmadı. Bizi bugüne yılların yabancılaşması getirdi. Bu sorunun bir sorumlusu bölecek yönetme siyaseti güden rejim ise, diğeri de bizim yöneticilerimizdir. Cemaat yöneticileri aynı zamanda zengin insanlar olduklarından, kaçırılma korkusuyla ülkeden kaçıyorlar. O yüzden de tek bir Ermeni semt komitesi oluşturulamadı Halep'te.

Eğer rejim cemaate kendi yaşam tarzını dayatıyorsa, bu kötü. Eğer Özgür Suriye Ordusu Ermeni mahallelerini işgal ediyor, evleri yıkıyorsa, bu daha da kötü. Ancak Ermeniler yarının Suriye'sinde var olmak istiyorlarsa örgütlenmek, semt komiteleri kurmak, ve bu komitelerin temsilcilerinden bir genel kurul oluşturmak zorundalar. İzcı-geçmiş teşkilatlarından kadın kollarına, spor kulüplerine, hatta korolara ve dans gruplarına kadar, tüm birimler örgütlenmek zorunda. Her bireyin gereksinimleri güncellenerek tespit edilmeli, gerektiğinde dış yardımlara başvurulmalı. Kimin gittiğini, kimin kaldığını gösteren nüfus sayımları yapılmalı, yardımlar ona göre düzenlenmeli, aynı yönde faaliyet yürüten yerel organlarla iletişim kurulmalı.

Şağatel Basil'in dediği gibi, bir ayı, bir ütopyadır tüm bunları düzenlemek. Ama bir topluluk bu kadarını organize edemiyorsa, kendi üyelerinin güvenliğini aşgari ölçüde de olsa sağlayamıyorsa, o topluluğun bir toplum olduğunu iddia etmek de anlamsızlaşır. Artık "hiç fark etmez" in hüküm sürdüğü bir ortamda, Amerika'ya göç etmenin en kolay yolu hakkında konuşmak daha anlamlı olacaktır.

"Bu tavuğu kaç parçaya bölelim?"

vahaknk@agos.com.tr

MUHALEFET ŞERHİ

Ohannes Kılıçdağı

Torosyan ne yaşar ne yaşamaz

Sarkis Torosyan'ın, aslı 1947'de İngilizce olarak basılan, Türkçesi geçen ay İletişim Yayınları'ndan çıkan 'Çanakakale'den Filistin' adlı kitabını duyduğunuzdur. Sarkis Torosyan, Osmanlı askeri okullarından mezun olup, önce Çanakakale'de, sonra Filistin'de Osmanlı ordusunun bir subayı olarak savaşmış bir Ermeni; bu kitapta da o günlere dair anılarını aktarmış. Fakat kitapta anlatılanların gerçekliği hakkında ciddi şüpheler var. Hakan Erdem de 14 Eylül tarihli Agos'ta yayımlanan röportajında buna dikkat çekmişti. Ben kitabı bu röportaj yayımlanmadan önce okumuştum. Kitabın, otobiyografi kitaplarında pek sık rastladığımız dramatik dili dikkatimi çekmişti. "Mesle-

ğinin askerlik olduğu hesaba katılırsa Torosyan'ın kalemi kuvvetliymiş" diye düşünmüştüm. Nitekim, Hakan Erdem'den öğreniyoruz ki kitabın orijinal ismi 'Çanakakale'den Filistin'e: Türkiye ve Müttefiklerinin Beş Cephesinin Gerçek Bir Hikâyesi ve Bir Harem Romansı' imiş. Türkçe çevirisinde bu başlık tercih edilmemiş olabilir ama orijinal isminin bu olduğu belirtilse iyi olurdu. Öte yandan şunu da söylemek gerekir ki, İngilizcede 'romance' kelimesi, anlatılanın mutlaka kurgu olduğu anlamına gelmez. Evet, aşk romanları için bu tabir kullanılır ama yaşanmış aşklar için de kullanılır.

Acaba yazar neden böyle uzun bir başlığı tercih etti? Bir yandan yazdıklarının gerçek olduğunun altını çizmiş, bir yandan da -Batılı okuyucunun oryantalist heyecan ve fantezilerini gıcıklatmak ve dolayısıyla kitabı sattırmaq için olsa gerek- 'harem romansı' lafını kullanmış. Kitapta 'harem' olarak adlandırılacak bir durum da pek yok.

Bütün bunlardan daha önemlisi, Hakan Erdem'in de dikkat çektiği üzere, Torosyan'ın yaptığı ciddi maddi hatalar ve düştüğü tutarsızlıklar. Öte yandan, kitapta savaşa dair öyle ince ayrıntılar aktarılıyor ki, yazar ya orada bulunmuş ya da olanları orada bulunan birinden dinlemiş izlenimi bira-

yor (Tabii, bütün bu ayrıntıları diğer anı kitaplarından ve incelemelerden derlemiş de olabilir ama bunu kesinlikle söyleyebilmek için elimizdeki kitabın ilk basım tarihiyle diğer bütün kaynakların ilk basım tarihini karşılaştırmak gerekir). Örneğin Torosyan, Suriye'den Çanakakale'ye sevk edilen 8. Tümen'e bağlı alayda görevlendirildikten sonra görev yerleri olan Alçtepe'ye görevlendirildi, düşman denizaltılarının Marmara'da torpilleme yapmaları nedeniyle tren yolunu tercih etmek zorunda kaldıklarını, ama demiryolunun Uzunköprü'den sonraki kısmı yine düşman topçusu tarafından tahrip edilmiş olduğu için kalan yolu (Google beni yanıltmıyorsa aşağı yukarı 175 km) dört gün boyunca yürümek zorunda kaldıklarını söylüyor. Şimdi, bu anılar tamamen uydurmaysa yazar böyle bir ayrıntıyı neden eklemiş olsun? Başka bir deyişle, böyle bir yürüyüş yazar tarafından yapılmamış olsa niçin zikredilsin? Anlatımsa, Amerika'da kim soracak "Alçtepe'ye nasıl gittin?" diye. Ayrıca Sarkis Torosyan diye biri yoksa, Türkçe çeviriye orijinalinden alınarak koyulduğunu düşündüğüm resimlerdeki o adam kim? Bütün o üniformalı resimler düzmece mi ya da tamamen başka birine mi ait? Kitaptaki başka örnekler de dayanaklar bu tür sorular çoğaltılabilir.

Yine de bütün bunlar kitaptaki maddi hataları ortadan kaldırmaz veya açıklamaz. İlginç bir metinle karşı karşıya olduğumuz kesin; "uydurma" deyip kenara atamayız. Sorular soramamız gerekir: Sarkis Torosyan diye biri hiç olmamış mıdır? Olmuştur ama Osmanlı ordusunda subay değil midir? Osmanlı ordusunda subaydır ama Çanakakale'de savaşmamış mıdır? Çanakakale'de savaşmıştır ama bahsettiği işleri, 'kahramanlıkları' yapmamış mıdır? (Bu konuda yardımcı olabilecek bir kaynak, Anahit Astoyan'ın Ermenistan'da Ermenice basılan ama sanırım Türkçeye de çeviren 'Osmanlı Ordusunda Ermeniler' adlı kitabı olabilir. Ben Amerikan ellelerine gelirken bendeki kopyayı yanıma almadım. Bir zahmet biriniz bakın, orada Torosyan'la ilgili bir bilgi var mı...)

Bu kadar konuştuk ama bu kitabın asıl önemli tarafı, anlatılanların ne kadarının gerçek, ne kadarının sahte olduğu değil. Asıl önemlisi, Ayhan Aktar'ın da dediği gibi, resmî tarihliğin yaptığı ideolojik çarpıtmayı, karartmayı tartışmaya açması, bize hatırlatmasıdır. Zira Sarkis Torosyan diye biri ister olsun ister olmasın, Osmanlı ordusunda Ermeniler -ve Rumlar, ve Yahudiler- vardı. Çok matah bir iş midir bilmem ama Osmanlı için savaşçılar & ölümler.

ohanneskilicidagi@yahoo.com.tr